

RECENZJE

Ks. Waldemar Durda, Chrześcijańska postawa wobec cierpienia. Studium na podstawie pism ks. Michała Rękasa i publikacji miesięcznika *Apostolstwo Chorych* w latach 1930 - 1995, Tarnów 1998, ss. 248

Cierpienie - jak autor zaznacza - należy do istotnego wymiaru człowieczeństwa. Jest ono z punktu widzenia teologii chrześcijańskiej częścią historii zbawienia. Dlatego nie jest traktowane jako dobro czy cel, ale jako stan, który można i należy wykorzystać w sensie pozytywnym, nadając mu wartość poprzez zaufanie Bogu i podjęcie go w łączności z Jezusem i z Jego misją. Ale w dzisiejszym społeczeństwie nastawionym na produkcję i konsumpcję rzadziej niż dawniej dostrzega się prawdziwą wartość człowieka cierpiącego i niesionej mu ulgi. Stąd często stosunek do chorych staje się wręcz nieludzki. Aby temu zapobiec wielu ludzi propaguje chrześcijański i praktyczny sposób przeżywania cierpienia, propaguje chrześcijańską postawę wobec cierpienia. Jednym z nich był przed laty ks. M. Rękas. Działalność duszpasterskiej pracy wśród chorych tego kapłana polegała na utrzymywaniu kontaktu z cierpiącymi za pomocą miesięcznika *Apostolstwo Chorych*. Jako założyciel chciał, aby ten miesięcznik stał się szczególnym listem do chorych, pewną formą odwiedzin w domach, zwłaszcza u tych samotnych i opuszczonych. Po jego śmierci redakcję miesięcznika kontynuowali kolejno: ks. I Szurlej, ks. H. Sobczyk i obecnie ks. Cz. Podleski.

W tym kontekście badania ks. W. Durdy należy przyjąć ze szczególną satysfakcją. Na polu bowiem rodzimej teologii nie dostrzega się nazbyt obfitych badań w tym przedmiocie. Wprawdzie wielu polskich autorów pisało i pisze na powyższy temat, to jednak nie mamy opracowanej integralnej koncepcji chrześcijańskiej postawy wobec cierpienia. Uczynił to po raz pierwszy autor, prezentując całościowe ujęcie chrześcijańskiego przeżywania cierpienia, zarówno przez samych chorych, jak również ludzi zdrowych.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy rozdział ukazuje początki Stowarzyszenia Apostolstwa Chorych (założonego przez ks. I. Willenborga w Bloemendal, w Holandii), jego dzieje i główne idee realizowane w Polsce. Ale zasadniczo w rozdziale tym autor skupił się przede wszystkim na opracowaniu syntetycznym sylwetki ks. M. Rękasa i jego działalności na polu apostołstwa chorych. Synteza ta jest zbu-

dowana na bazie obfitego materiału źródłowego. Rozdział ten zamyka prezentacja form działania Apostolstwa Chorych.

Rozdział drugi przedstawia rzetelne opracowanie doktryny cierpienia, jego pojęcia, odróżnienie cierpienia od bólu fizycznego, pojęcie choroby, rodzaje cierpienia, a przede wszystkim jego naturalne i nadprzyrodzone uzasadnienie. W porównaniu z innymi rozdziałami jest on objętościowo największy, ale przy zachowaniu właściwej proporcji do pozostałych. Jego „obfitość” jest uzasadniona wagą treści prezentowanej. Jest to bowiem najważniejszy, doktrynalny rozdział rozprawy. W rozdziale tym autor porusza także mistyczny wymiar cierpienia, bez którego w żadnym wypadku nie można byłoby zrozumieć doskonałej łączności człowieka z Chrystusem. Oczywiście, samo cierpienie nie uczyni człowieka świętym. Ono tylko stwarza chrześcijaninowi warunki do podjęcia powołania w doskonałej miłości Boga i ludzi. Choroba bowiem - jak pisze ks. M. Rękas - przygotowuje chrześcijanina do przeżycia łask związanych z początkami życia mistycznego. Myśl tę rozwija ks. I. Szurlej mówiąc, że życie mistyków pokazuje, iż krzyż może stać się miejscem spotkania z Bogiem i szczególnego z Nim zjednoczenia, aż do zjednoczenia mistycznego włącznie. W ten sposób autor pracy włącza czytelnika w mistyczny nurt myśli badawczej, dotykający zarazem najwyższych szczytów mistyki.

W rozdziale trzecim autor ukazuje chrześcijańską postawę człowieka wobec cierpienia. Kształtuje się ona poprzez przyjęcie trzech zasadniczych warunków: „przyjąć cierpienie”, „znosić cierpienie” i „ofiarować cierpienie”. Odwołując się do nauki ks. M. Rękasa przedstawia autor wskazania, rady dla chrześcijanina jakimi winien kierować się wobec przeżywanego cierpienia, postawy chorych ludzi w akceptowaniu cierpienia, etapy w rozumieniu tajemnicy cierpienia krzyża, przeżywanie cierpienia w jedności z Chrystusem oraz ofiarniczą wartość cierpienia. Również i w tym rozdziale autor zasygnalizował treści mistyczne cierpienia w życiu świętych, będących mistycznie zjednoczonymi z Chrystusem.

Duszpasterską posługę względem cierpiącego człowieka przedstawia rozdział czwarty. Autor uzasadnia ją nauką Chrystusa i wzorem Jego postępowania nazywając Jego przyjście na ziemię „odwiedziny chorych”. Z innych problemów poruszanych w rozdziale warto zwrócić uwagę na szerokie przedstawienie form duszpasterstwa parafialnego, szpitalnego, z wyakcentowaniem roli kapelana oraz na duszpasterstwo chorych przez środki komunikacji społecznej, zwłaszcza przez radio.

W rozdziale ostatnim (piątym) autor wskazuje na pomoc rodziny i służby zdrowia każdemu choremu. Ukazuje negatywne postawy rodziny wobec cierpiącego oraz pozytywne, a także samą postawę chorego wobec rodziny. Zwraca uwagę, że w leczeniu szpitalnym ważne jest nie tylko samo leczenie dotyczące sfery cielesnej człowieka, ale również i duchowej. Ważna jest też postawa lekarza przepojona miłością, charakteryzująca się odpowiednimi cnotami; postawa lekarza wobec śmierci chorego, wobec problemu eutanazji.

Praca posiada bardzo bogate zaplecze bibliograficzne. Cennym elementem rozprawy jest też usytuowanie podstawowego nurtu badań w kontekście współczesnej teologii wraz z jej uwarunkowaniami społeczno-politycznymi. Dzięki temu można wyraźnie dostrzec pewien związek jaki zachodził między nurtami myślowymi obecnego czasu a widzeniem roli cierpienia w życiu człowieka w artykułach autorów.

Autor pracy przybliżył czytelnikowi praktyczny i chrześcijański sposób przeżywania cierpienia oraz charakterystyczne rysy koncepcji chrześcijańskiej postawy wobec

cierpienia zarówno chorych jak i zdrowych ludzi, akcentując jej wymiar chrystocentryczny, wzbogacony o aspekt Pawłowy: „cierpieć razem z Chrystusem, aby współzmartwychwstać i żyć z Nim”. To chrystocentryczne ujęcie chrześcijańskiej postawy wobec cierpienia pozwoliło autorowi odkryć jego wymiar mistyczny. Chrześcijanin bowiem jednoczący się z Bogiem w wierze i miłości na poziomie przeżywanego cierpienia pozwala, aby Duch Święty upodobnił go do Chrystusa w najdoskonalszy sposób w Jego umiłowaniu woli. Dla człowieka wówczas wszystko staje się źródłem i przyczyną miłości. Chrześcijanin oddający się mistycznej kontemplacji znajduje „szczęście” w cierpieniach swojego życia. Od tego momentu życie człowieka staje się zupełnie przemienione duchowo. I chociażby zewnętrzne cierpienia, różne ciężkie doświadczenia wzmogły się, to życie duchowe staje się zupełnie proste. Życie wewnętrzne osiąga wówczas doskonałą integrację w jedynej myśli i jednej i jedynej miłości, tj. w Bogu. Spojrzenie cierpiącego człowieka jest we wszystkim skierowane na Niego. On stał się wszystkim dla chorego i przedmiotem adoracji. Dlatego życie chorego człowieka staje się nieustannym dziękczynieniem. Ponieważ stan kontemplacji przeniknięty cierpieniem ludzkim jest ściśle związany z istotą chrześcijańskiej świętości.

Mamy zatem pracę twórczą i krytyczną, która wnosi niewątpliwy wkład w studium nad współczesną polską myślą z zakresu doktryny cierpienia i jego roli w kształtowaniu odpowiedniej postawy człowieka. Myślę, że i postać ks. M. Rękasa pozostaje nadal interesująca, gdyż jest nowoczesny w sposobie ujmowania wielu zagadnień, którymi zajmował się w swojej twórczości pisarskiej. Praca może być podręcznikiem dla tych chrześcijan, którzy chcą zrozumieć bliżej tajemnicę cierpienia ludzkiego.

Ks. Stanisław Urbański

Ks. Jerzy Misiurek, Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej, Lublin 1998, T. 2, (w. XVIII - XIX), ss. 413

Oslabia się w Polsce religijność i duchowość katolicka. Nasilają się wynikające z gnostycyzmu religioznawcze propozycje szukania podstaw więzi z Bogiem w myśleniu ludzi, a nie w przekazywanym przez Kościół katolicki objawieniu życzeń Boga. Następuje zatem przesunięcie katolicyzmu w obszar tylko myślenia i pojęć, które tworzą kulturę. W sytuacji zagrożenia rzeczywistości życia religijnego i utożsamienia go z wytworzoną przez ludzi kulturą umysłową, ważnym akcentem, wydarzeniem i pomocą dla wszystkich, którzy chcą znać prawdę o polskiej religijności i duchowości, staje się książka ks. prof. dr hab. J. Misiurka na temat historii i teologii polskiej duchowości katolickiej XVIII i XIX wieku. Książka ta jest zarysem, bardzo spójnym, wnikliwym i szerokim, przemyśleń prawie wszystkich autorów i polskich mistyczek oraz mistyków omawianych wieków. Jest obrazem treści bogatej literatury teologicznej i duchowości wybitnych polskich jednostek badanego okresu. Dlatego stanowi pierwsze tego typu opracowanie w Polsce, wchodzące w zakres zaplanowanej „trylogii” 1000-lecia polskiej duchowości, jako drugi tom. Innymi słowy, jest to pionierskie i cenne studium, o niepodważalnej wartości dla naukowców i wszystkich tych, którzy w przyszłości będą analizować dzieje teologii i dzieje polskiej duchowości katolickiej.